

Per Anders Fogelström:

Freds rörelsen arbetar för en möjlig morgondag

Hotet

Om sjuttio år, kanske tidigare, börjar en världskris av en omfattning och en intensitet som världen aldrig tidigare upplevt. Miljarder människor svälter ihjäl, världens råvaror och energikällor har förbrukats, sinat.

Denna kris utgör bara inledningen till en utveckling som leder världen tillbaka till stenåldersnivå. Så småningom börjar man finna sig i och också att kunna behärska förhållandena och ett samhälle av svensk 1700-talstyp kan tänkas uppstå, ett samhälle som bygger på jordbruk och skogsbruk, där traktorerna är borta därför att det inte finns något bränsle, där dragdjuren är eftertraktade och där ångmaskinen upplever en renässans. Främst får människorna lita på sin egen muskelkraft, leva ett hårt liv i självhushållets tecken. Rovoljelamporna återkommer, utedassen blir nödvändiga för att ta vara på den viktiga gödseln. De forna storstäderna står tomma, som plundrade ruiner.

Detta är inte någon skräckskildring skapad av någon skönlitterär författare eller science fiction-skribent. Det är en framtidsbild som ges av en känd svensk forskare, professor Gösta Ehrensvärd, i en bok som blev en av fjolårets mest uppmärksammade, "Före — efter".

Ehrensvärd är inte heller ensam om att se sådana syner.

Andra forskare och vetenskapliga författare, som Georg Borgström och Hans Palmstierna, har uttryckt liknande farhågor.

Men, säger man, hotet kan åtminstone i stor utsträckning avvärjas om mänskligheten verkligen bjuder till. Men det kräver att vi använder de resurser som ännu finns, och främst då de energikällor som kan förnyas, på ett förnuftigare sätt än i dag. I dag slösar vi fortfarande som om jordens rikedomar var outtömliga.

Till den "lyxproduktion" som vi absolut inte längre har råd att hålla igång räknar Ehrensvärd krigsvaror av alla slag.

Nuet

Ja, vi vet att vår värld står inför enorma problem, problem som gäller de mest elementära mänskliga behoven och rättigheterna. Det är fråga om

- rätten att leva
- rätten att inte behöva hungra
- rätten att slippa lida av sjukdomar som går att bota.



1) inför omedelbart ransonerings av flytande bränsle; nedskär drastiskt all trafik som baseras på detta bränsle.

2) inför generell elransonerings.

3) stoppa produktion av rena lyxvaror. I detta inräknas krigsvaror av alla slag.

4) inför omedelbar ransonerings av födoämnen i industriländer; aktivera jord- och skogsbruket.

5) inför obligatorisk återinsamling av förbrukade metallföremål.

6) prioritera forskningen för fusionsenergins utveckling.

7) skapa ett internationellt centrum som kontrollerar att de framförda åtgärderna efterföljs.

(Ehrensvärds 7-punktsprogram)



"Hans ansikte påminner oss om att bakom de väldiga talen, de abstrakta orden om fattigdomen och eländet i U-länderna döljer sig miljoner enskilda människöden, med ögon av förtvivlan. Hans ansikte sammanfattar det viktigaste i världen i dag."

Olof Palme

En hunger som blir medveten om sig själv är dynamit — fattigdomen blir ju outhärdlig, då den dagligen kan jämföras med andras överflöd.

Rolf Edberg i "Spillran av ett moln."

AB Bofors har börjat utvecklingsarbetet på en ny stridsvagn som blir av betydligt mindre format än S-vagnen. Detta plus utvecklingen av en ny luftvärnsrobot, en bandvagnskanon och en ny långskjutande pjäs för kustartilleriet hoppas man skall leda fram till beställningar som kan ge sysselsättning för de anställda.

Några kommentarer i övrigt vill man inte ge till innehållet i försvarspropositionen, säger man på företagets informationsavdelning. Sker inga lättnader av exportbestämmelserna så räknar man med svårigheter att hålla jämn sysselsättning i verkstäderna. Blir det däremot en liberalare tolkning av bestämmelserna för licensgivning så finns det stora utsikter till ersättningar för minskningen av den svenska upphandlingen.

Dagens Nyheter 18.3.1972.

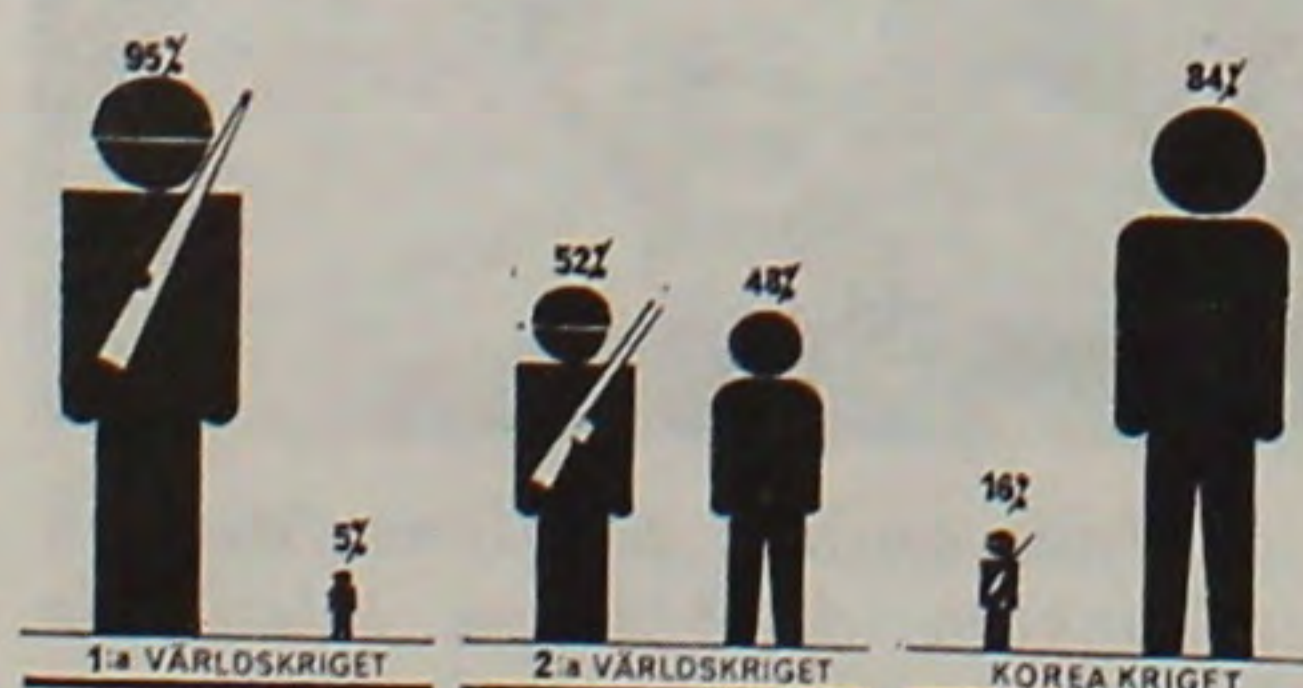
Endast fem länder i världen tillverkar egna militärflygplan — det gäller stormakterna USA, Sovjet, England, Frankrike samt det lilla "fredliga" Sverige...

För flygvapnet har beställning skett av attackversionen av Viggen. 175 plan har beställts. Då ingår även spaningsplan.

Inför framtiden är jaktversionen av Viggen det stora projektet. Det egentliga utvecklingsarbetet på denna version inleds i vår. Efter en ny beräkning anges utvecklingskostnaderna till 1.110 milj. kr. Utvecklingsarbetet skall bedrivas i två etapper.

För studier av ett eventuellt flygplan efter Viggen har hittills utgått drygt 3 milj. kr. För 1972 beräknas ett belopp på c:a 2,7 milj. kr. För materielbeställningar, forskning och utveckling för flygvapnet beräknas för femårsperioden 6.200 milj. kr.

Dagens Nyheter om försvarspropositionen 1972



Dödssiffror för civila

1:a världskriget	5 %
2:a världskriget	48 %
Korea kriget	84 %
Vietnamkriget	90 %

Dessa problem finns redan i dag.

Vi vet att massor av människor dör i förtid, att uppemot 2/3 av världens befolkning lider av undernäring.

Vi vet att världens svältande barn får obotliga hjärnskador av svälten och att bristen på näring leder till att människor inte orkar arbeta hårdare så att de kan komma ut ur den misär de hamnat i.

Vi vet också att vi lever i en värld som håller på att utplundras, där de energimängder som lagrats och uppstått under miljoner av år nu snabbt förbrukas. Man räknar med att förråden av olja och naturgaser kan vara tömda inom de närmaste trettio åren, av kol inom kanske några hundra år.

Samtidigt ökar världens befolkning snabbt, behövs ännu större resurser och — främst av allt — en förnuftigare hushållning.

Vansinnet

I denna situation, när vi borde satsa allt för att skapa och trygga en möjlig framtid, satsar vi i stället enorma resurser på att framställa vapen och på att finna nya möjligheter att döda varandra.

Man räknar med att världens rustningskostnader f. n. uppgår till 200 miljarder dollar per år. De ökar snabbt.

Utslaget per individ lär rustningskostnaderna f. n. bli 260 kronor — för varje man, kvinna och barn i hela världen.

Beloppen som satsas på rustningar är mycket större än de summor som går till undervisning, u-hjälp och FN-arbete. Det är tre gånger mer än vad hälso- och sjukvården i världen kostar.

Och det är inte bara stormakterna som på detta sätt prioriterar rustningarna.

Här, i Sverige som haft fred i snart 160 år, tar den militära forskningen 60 % av de statliga medel som går till forskning av alla slag. Försvarets forskningsanstalt, FOA, har kallats "Sveriges i särklass största forskningsinstitut". Den kvantitativt största delen av svensk rustningsforskning förekommer dock främst inom industrin (och i första hand gäller det då tillverkningen av militära flygplan).

"Försvaret"

Detta sker alltså i en tid och i en situation när alla krafter behövde sättas in för att rädda en framtid åt vår värld och för att skapa en värld som är möjlig att leva i. Det sker medan vi i stället skulle behöva satsa allt på att forska efter nya energikällor och nya födoämnen. Och nya möjligheter att få leva i fred.

När man gör så säger man att detta sker "för vår säkerhets skull". Motiveringen lyder: "Försvarspolitiken avser att på ett konkret sätt göra vår utrikes- och säkerhetspolitiska målsättning trovärdig gentemot utlandet. Detta kommer till praktiskt uttryck i medel och resurser, som ställs till förfogande för att bygga upp och stärka vårt totalförsvars samtliga militära och civila grenar".

Man kan fråga: måste vi inte ändå och trots allt försvara oss — också med våldsliga medel om så befinns nödvändigt? Gäller det inte att skydda t. ex. äldre, kvinnor och barn?

En motfråga kan ställas: är det fortfarande möjligt att tala om skydd och försvar? Existerar i dag något verkligt försvar eller skydd?

Krig drabbar i dag främst de civila. Man har beräknat att under första världskriget var 95 % av dödsförlusten militärer och endast 5 % civila. Under andra världskriget var antalet civila och militära dödsfall ungefär lika många. I Koreakriget var endast 16 % av dödsförlusten militärer och hela 84 % civila. I Vietnamkriget har med all säkerhet de civila drabbats ändå hårdare.

I dag talar man om "miljömordskrig", ett totalt krig, inte bara mot människor utan också emot djur- och växtliv, den odlade jorden, skogen, vattnet, luften. Över hälften av den odlade marken i Sydvietnam beräknas i dag vara "avlövad". Medan detta pågår planeras ännu "effektivare" metoder, man talar om det "elektroniska kriget". Genom olika signaler kan man få uppgift om att "någonting" levande finns i ett område — det kan vara djur, barn,

soldater. Men uppgiften om att någonting finns där räcker för att man "för säkerhets skull" ska utplåna allt liv i området.

I dag är det alltså de svagaste som drabbas hårdast: åldringar, barn, havande kvinnor. Kan vi då tala om att vi skyddar dem, försvarar dem med vapen? Och kan vapnen då överhuvudtaget försvaras?

Krigets ABC

Alla stater har skaffat sig vapen "för säkerhets skull". Och för denna säkerhets skull kan i dag ingen människa i hela världen känna sig säker.

De nya vapnen — ABC-vapnen, kärnvapnen och de biologiska och kemiska vapnen — riktar sig dessutom inte bara mot oss som lever i dag utan också mot våra efterkommande. Om — och när — de nya vapnen används för man krig mot morgondagen, framtiden.

Vi vet inte vilka och hur stora genetiska (ärfthlighets-) effekter dessa vapen kan ha. När man nu besprutar fält och skogar i Vietnam med gifter kan det påverka växtlighet och liv långt fram i tiden. Och vi går alla med vår lilla dos av atomgift inom oss efter kärnvapenproven.

"Ett framtida krig skulle präglas av ett massivt bruk av massförstörelsevapen som atom-, väte-, kemiska och biologiska vapen", har den ryske marskalken Zjukov sagt. "Kemiska och biologiska vapen ställer sig exceptionellt billiga, relativt lätta att producera och kan spridas snabbt. Dess naturliga mål är människor", kommenterar en vetenskaplig författare (Steven Rose).

"Den civila och inte den militära personen blir det viktigaste målet", understryker en amerikansk general (T. J. Hartford).

Rätt - eller våld?

Borde vi inte — just för vår säkerhets skull — ha satsat mycket mycket mer på att finna andra och bättre möjligheter än vapen, positiva i stället för negativa?

Finns sådana möjligheter?

Vi vet att ett samhälle, en stat, måste bygga på lag, på rätt i stället för på våld. Vi går inte omkring var och en med sin revolver i fickan för att skydda oss. I de samhällen där man gör så är upplösningen nära.

Men världens stater lever inte efter detta civiliserade mönster utan efter nävrättens och våldets lagar. De har placerat våldet före rätten, vapnen över lagen.

Skiljedom

Freds rörelsen har i hundra år och mer talat för andra och bättre möjligheter än våldet. För en världsordning och ett världsförbund, för skiljedom i tvister.

Sådana utvägar har också prövats, flera hundra tvister mellan stater har t. ex. lösts genom skiljedom i stället för genom krig.

Men främst stormakterna har hittills lyckats förhindra att dessa medel kunnat brukas effektivt. De har litat mer på våldet än på rätten. Man kan säga att det förhållandet i sig är en dom, ett bevis för att dessa stater har uppträtt och uppträder brottsligt, att deras beende inte med framgång skulle kunna försvaras inför en domstol (t. ex. USA:s i Vietnam eller Sovjets i Tjeckoslovakien).

I dag borde vi i Sverige, i detta land som så länge fått leva i fred, propagera för *obligatorisk* skiljedom, för avtal mellan länderna som hänvisar *alla* tvister till handläggning av skiljedomstol.

Endast 47 av FN:s 127 medlemsstater har hittills accepterat att det nu frivilliga domstolsförfarandet görs obligatoriskt. Många av dem som accepterat i princip har dessutom gjort det med förbehåll och undantag. Vidare gäller nuvarande avtal endast rätts tvister och inte s. k. politiska tvister.

Freds rörelsens viktigaste uppgift är att påverka våra politiker och att skapa en folkopinion som leder till att man i internationella sammanhang pläderar för lag i stället för våld. Vi i vårt land måste uppmana och förmå våra politiker att ta upp dessa frågor, att aktualisera dem.



FN:s första serie minnesfrimärken för året kom ut den 14 februari.

Den vill rikta uppmärksamheten på det fördrag om icke-spridning av kärnvapen som efter förarbete inom FN undertecknades av Sovjetunionen, Storbritannien, USA och mer än 50 andra länder den 1 juli 1968.

Bland de kärnvapen som stormakterna redan har finns det sådana som var för sig har lika stor sprängkraft som alla tillsammans konventionella sprängmedel vilka hittills använts i krigstid sedan krutet uppfanns. Om sådana vapen skulle användas kunde hundratals miljoner människor dödas och den mänskliga civilisationen liksom allt organiserat samhällsliv upphöra i de länder som indragits i konflikten. En begränsning av innehavet av sådana vapen är ett nödvändigt första steg för att få dem bannlysta.

Frimärket har tecknats av Arne Johnson från Norge. Den här avbildade valören är grön med ett rött kryss och svart text. Valören 8 c är röd med ett blått kryss och svart text.

Världshorisont nr 1, 1972

Under de tio år som nedrustningskonferensen i Geneve har pågått har rustningarna tiodubbats, sade Alva Myrdal. Hon är chef för den svenska förhandlingsdelegationen. Vi kan inte blunda för faktum att litet har uppnåtts i realiteten, att i realiteten mer krigsmateriel staplats upp, sade hon.

549 möten har hållits under de tio åren. Vad man uppnått är bl a att kärnvapen enbart testas under jord. Världsrymden är bombfridlyst. Biologiska vapen har förbjudits. Men till förbud mot alla kärnvapenprov och mycket annat är det ännu mycket långt. Alva Myrdal begärde åter att konferensen skall diskutera frågan om ett underjordiskt provstopp.

Dagens Nyheter 15.3.1972

Proportioner?

I dag satsar också Sverige främst på våld och vapen. Några uppgifter utöver de förut nämnda kan visa hur groteska förhållandena är.

På militärt försvar satsar vi detta budgetår 6,9 miljarder mot 3,2 miljoner på internationell freds forskning.

Föregående år fick freds forskargrupperna vid universiteten i Lund, Uppsala och Göteborg ungefär en tredjedel av den summa som gick till den organisation som ska ansvara för djursjukvården i ett eventuellt krig.

Den äldsta och största svenska fredsorganisationen, Svenska freds- och skiljedomsföreningen, har under de snart nittio år den existerat erhållit ungefär lika mycket i statsbidrag som lottorna får för en månad.

Andra möjligheter

Ändå och trots allt — det är för hoppet om och tron på en möjlig framtid som vi måste försöka arbeta.

Vapen skapar ingen framtid, de ödelägger den bara. Det är andra möjligheter som vi måste söka. För vår egen del. Och för de länder som i dag i sin kamp för frihet från förtryck drabbas av förstörelse som kan komma att pågå i årtionden efter det att kriget upphört.

De som säger så och som arbetar för andra möjligheter än våld och vapen är inga fanatiska sekterister utan människor som funnit det nödvändigt att tala för det som är viktigt men så ofta undanskjutet, förringat och förträngt, glömt.

Det var freds rörelsens folk som en gång — och först — talade för neutralitet och för fred i Norden, för skiljedom och världsförbund, för nej till ABC-vapen och för ja till freds forskning och u-landsbistånd.

Mycket av det man talade för har förverkligats. Mycket återstår att göra.

Utopier?

Någon kan tycka att fred, rättvisa inom och mellan folken, lösandet av tvister genom skiljedom etc. bara är drömmar, omöjliga utopier.

Det kunde man också tycka att tanken på fred i Norden var 1905, för inte sjuttio år sedan. Sjukförsäkring, pension, allmän rösträtt, semester — allt sådant var en gång vilda utopier.

Och det är bara genom att förvandla drömmar och utopier till verklighet som världen har levt vidare, som den och vi och våra efterkommande kan överleva.

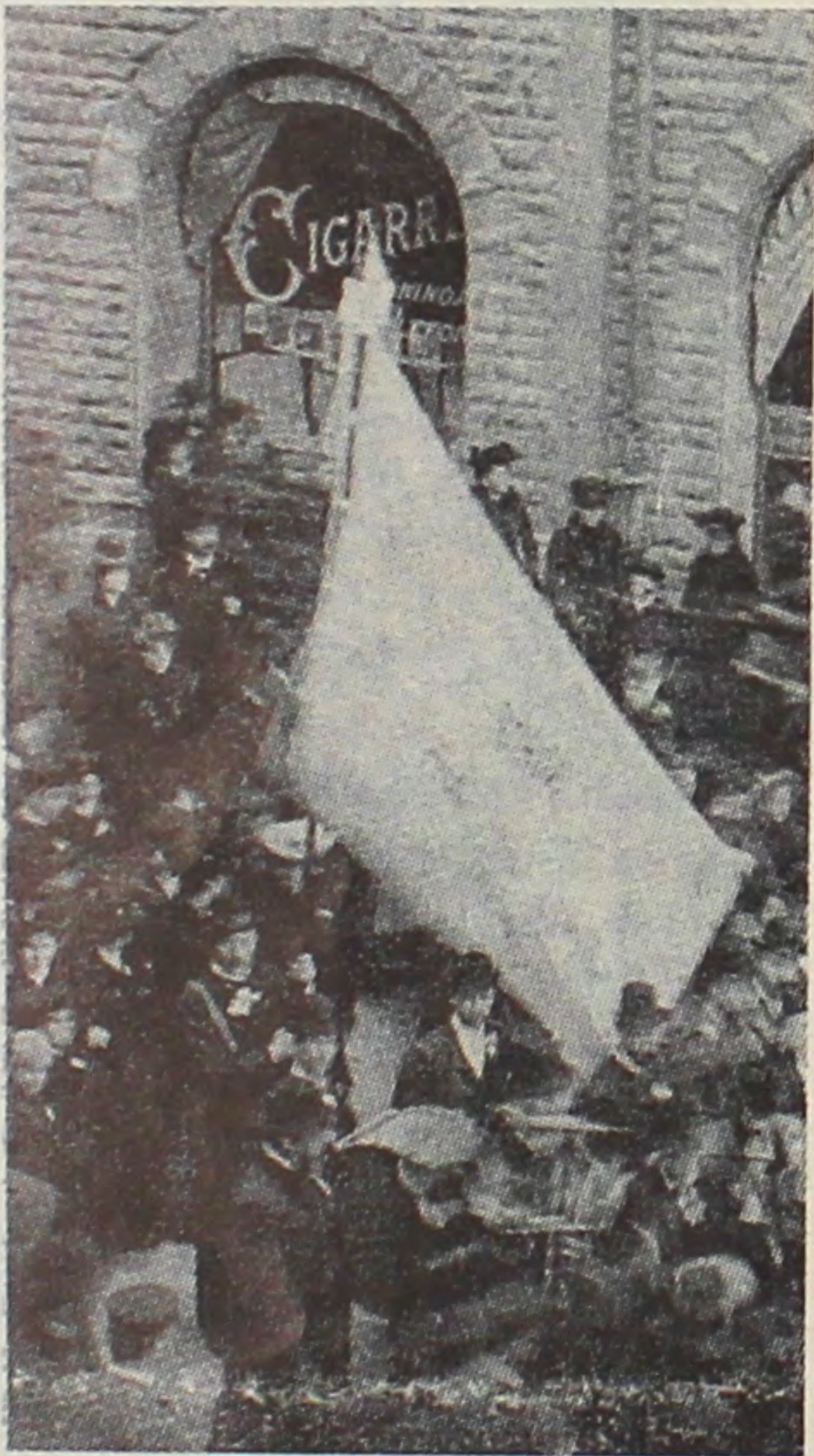
För en morgondag

Undersökningar har berättat om något som man kallar "sjunkande försvarsvilja". Denna vilja har främst sjunkit bland folk med högre utbildning och i yngre åldersklasser, speciellt de i åldern 25—29 år. Undersökningen visade också att det var de som visste mest om "försvaret" som trodde minst på det.

Naturligtvis kunde de som beställt undersökningen anse att resultatet var negativt. Men för vår del ser vi främst den positiva sidan: medvetandet växer om att vapen inte duger, att vi måste skydda oss med andra och bättre medel. Vapen och militär är i dag förlegade "försvarsmedel", de nya vapnens effekt omöjliggör brukandet av vapen överhuvudtaget.

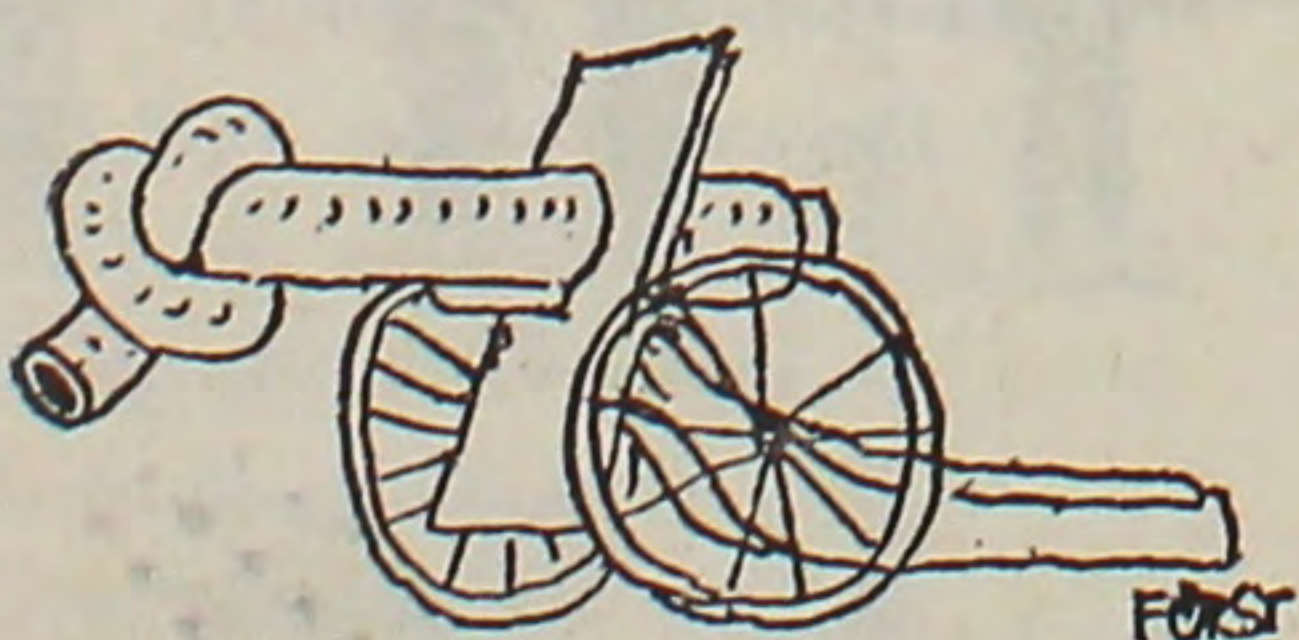
Freds rörelsen talar för och arbetar för morgondagen. "Om chansen att överleva alla kriser som hotar är 10 % så måste vi leva för just dessa 10 %" (Robert Jungk).

Det är för just dessa 10 %, för de ljusa möjligheternas förverkligande, som vi arbetar. Som ett led i detta arbete presenterar vi nu första numret av tidningen PAX.



Banderoll med texten "Fred med Norge — Rättvisa åt Norge" bärs genom Stockholms gator 1 maj 1905.

Ur "Kampen för fred"



Teckning av Först i "Forum", Wien.